

**PLAN DAVANJA KONCESIJA ZA KORIŠĆENJE VODOTOKA ZA IZGRADNJU MALIH
HIDROELEKTRANA U CRNOJ GORI ZA 2015. GODINU**

Pravni okvir	Zakon o koncesijama (“Službeni list CG”, broj 08/09), Zakon o energetici („Službeni list CG“, br. 28/10, 6/13 i 10/15), Uredba o bližem načinu sprovođenja postupka javnog nadmetanja u otvorenom i dvostepenom postupku davanja koncesije („Službeni list CG“, broj 67/09).
Opis dokumenta	Plan davanja koncesija odnosi se na analizu i ocjenu postojećeg stanja i to u pogledu opisa predmetnih koncesija, lokacija na kojima se može vršiti koncesiona djelatnost i rokovima za objavljivanje javnih oglasa za davanje koncesija. Plan je vođen jasnom vizijom budućeg stanja u prostoru koji uvažava principe održivog razvoja i obezbjeđuje racionalno korišćenje hidroenergetskog resursa.
Period sprovođenja	2015. godina
Status dokumenta	Nacrt
Datum verzije	jun 2015. godine
Korisnici	Vlada Crne Gore Ministarstvo ekonomije Ministarstvo održivog razvoja i turizma Ministarstvo finansija Poreska uprava

Na osnovu člana 7 stav 1 Zakona o koncesijama („Službeni list“ CG“, broj 8/09), Vlada Crne Gore, na sjednici od _____ 2015. godine, je donijela

P L A N
DAVANJA KONCESIJA ZA KORIŠĆENJE VODOTOKA ZA IZGRADNJU MALIH HIDROELEKTRANA U CRNOJ GORI ZA 2015. GODINU

Ovim planom omogućava se uvođenje procedure davanja koncesija u oblasti korišćenja obnovljivih izvora energije za proizvodnju električne energije, kao oblika podsticanja investicija u obavljanju privrednih djelatnosti od javnog interesa radi postizanja optimalne valorizacije prirodnih resursa.

Pored toga, koncesije se daju radi obezbjeđenja odgovarajućeg javnog interesa, sigurnosti u snabdijevanju energijom ostvarenu kroz neprekidno, sigurno, visokokvalitetno i raznovrsno snabdijevanje energijom u cilju uravnoteženja isporuke sa zahtjevima kupaca, razvoja konkurentnog tržišta energije, održiv energetski razvoj kroz obezbjeđivanje razvoja energetskog sektora zasnovano na ubrzanom, ali racionalnom korišćenju sopstvenih energetskih resursa u skladu sa principima zaštite životne sredine, povećanja energetske efikasnosti (EE) i povećanim korišćenjem obnovljivih izvora energije (OIE), kao i potreba za socio-ekonomskim razvojem Crne Gore.

Dosadašnja iskorišćenost hidroenergetskih resursa i realna mogućnost njihovog daljeg i optimalnijeg korišćenja nameću potrebu za njihovim daljim istraživanjima, izgradnjom, eksploatacijom i korišćenjem u skladu sa savremenim dostignućima nauke, tehnike i tehnologije i racionalnim upravljanjem prema međunarodnim standardima.

U tom cilju je neophodno, da se primjenom zakonskih i drugih propisa pristupi sprovođenju procedure za davanje koncesija pod jednakim, transparentnim i nediskriminatorским uslovima, uz nadoknadu koja mora biti adekvatna valorizaciji prirodnog bogatstva, kako bi se na optimalan način koristili vodni resursi.

Međutim, mora se voditi računa da se korišćenje prirodnih resursa odvija na održiv način. U Crnoj Gori, voda je jedna od najvećih prirodnih bogatstava. Voda kao prirodni resurs je ne samo ekološka, već i ekonomska i socijalna kategorija, jer ima sve uslove za korišćenje radi zadovoljenja najrazličitijih ljudskih potreba.

Izrada Programa razvoja i korišćenja obnovljivih izvora energije na period od 10 godina je predviđena Zakonom o energetici, a u skladu sa Strategijom razvoja energetike. Programom razvoja i korišćenja obnovljivih izvora energije se definiše dinamika iskorišćenja prirodnih potencijala, kao i planirano korišćenje tehnologija potrebnih za zadovoljenje nacionalnog cilja udjela energije proizvedene iz obnovljivih izvora u ukupnoj finalnoj potrošnji energije.

Planiranje energetskog razvoja kroz ažuriranje strateško-planskih dokumenata države u oblasti energetike je obaveza koja proizlazi iz Zakona o energetici. Budući da se Strategija i Akcioni plan smatraju kao pokretači razvoja u očima investitora i međunarodnih finansijskih institucija, u skladu sa tim, Vlada Crne Gore je na sjednici od 10.07.2014. godine donijela Strategiju razvoja energetike do 2030. godine.

Odlukom Ministarskog savjeta Energetske zajednice od 18. oktobra 2012. godine (D/2012/04/MC-EnCT) utvrđena je obaveza implementacije Direktive 2009/28/EC o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora, kao i obavezujući cilj za Crnu Goru koji iznosi 33 % udjela obnovljivih izvora energije u njenoj ukupnoj finalnoj potrošnji energije u 2020. godini. Jedan od zahtjeva Direktive 2009/28/EC je izrada Nacionalnog akcionog plana korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020. godine u skladu sa usvojenim obrascem za izradu ovog dokumenta (Odluka 2009/548/EC). S tim u vezi, Vlada Crne Gore je na sjednici od 11.12.2014. godine donijela Nacionalni akcioni plan korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020.godine.

Iz prethodnog iskustva u pogledu projekata izgradnje malih hidroelektrana, teoretski i tehnički potencijal malih rijeka je potcjenjen. Počev od 2007. godine Crna Gora je obavila hidrometrijska mjerenja na lokacijama na malim rijekama koje bi mogle da se koriste za izgradnju malih hidroelektrana. Mjerenja su pretežno obavljena na glavnim pritokama većih rijeka u Crnoj Gori. Tri serije mjerenja u trajanju od jedne godine su obavljene na približno 40 lokacija, odnosno na 35 rijeka. Program se nastavlja i hidrometrijska mjerenja su i danas u toku. Nije rijedak slučaj da se za ove pritoke izrade studije izvodljivosti koje opravdavaju izgradnju niza malih hidroelektrana ukupne instalisane snage veće od 10 MW.

Pored toga, hidrometrijska mjerenja na najmanjim rijekama su započela u 2010. godini, posebno na onim malim rijekama koje bi se na najbolji način mogle valorizovati kroz izgradnju malih hidroelektrana instalisane snage do 1 MW (mini hidroelektrane). Pored prethodnih i tekućih mjerenja, državna mreža hidrometrijskog mjerenja se neprekidno poboljšava u pogledu broja automatskih hidrometrijskih stanica i kvaliteta opreme. Dakle, očekuje se da će procjena hidropotencijala za pojedinačne vodotoke postati lakša i pouzdanija.

Na osnovu dosadašnjih planskih dokumenata, bruto hidroenergetski potencijal na manjim vodotocima je procjenjivan na oko 800-1.000 GWh, od čega se ocjenjuje da je realno iskoristiv potencijal malih hidroelektrana oko 400 GWh. Takođe, do kraja 2030. godine, Strategijom je planirana izgradnja malih hidroelektrana ukupne instalisane snage 132 MW sa planiranom godišnjom proizvodnjom od 425 GWh i ukupnih indikativnih troškova novih malih hidroelektrana u iznosu od 191 mil. eura.

Jedan od ciljeva koji su bili vodilja prilikom izrade plana davanja koncesije je i uspostavljanje transparentnih uslova za davanje koncesija u cilju ravnopravnosti svih zainteresovanih subjekata, odnosno, učesnika u postupku davanja koncesija za korišćenje hidroenergetskog potencijala, kao i stvaranje uslova za rješavanje otvorenih pitanja od značaja za ostvarivanje prava na koncesiju.

Pitanje elektroenergetske (ili generalno energetske) zavisnosti je jedno od najvažnijih strateških pitanja. Nivo uvoza električne energije se kretao i do 35% (to naravno zavisi od hidroloških prilika). S obzirom na vrijeme potrebno za izgradnju novih objekata, a uvažavajući porast potrošnje električne energije, jasno je da će ta zavisnost od uvoza i dalje rasti, najmanje do 2019. ili čak realnije do 2020. godine.

Kako se Vlada Crne Gore vrlo jasno opredjelila za: smanjenje uvozne energetske zavisnosti, prvenstveno stvaranjem stabilnih uslova za ulaganja u istraživanje i gradnju novih energetske izvora (naročito na istraženim objektima neiskorišćenog hidropotencijala) i ulaganja u ostalu energetske infrastrukturu, potrebno je podstaći izgradnju novih energetske objekata koji bi doprineli ostvarenju pomenutih opredjeljenja.

Crna Gora je prepoznata kao zemlja koja je bogata hidropotencijalom i čije iskorišćenje kroz izgradnju malih hidroelektrana do 10 MW najmanje šteti prirodi, a istovremeno daje značajan doprinos u ostvarivanju nacionalnog cilja i smanjenja deficita za električnom energijom.

Sa razvojnog aspekta naše privrede posebno je značajno uzimajući u obzir da je većina vodotoka pogodnih za izgradnju malih hidroelektrana nalazi u sjevernom dijelu Crne Gore što bi u značajnoj mjeri kroz njihovu izgradnju doprineli poboljšanju socijalno-ekonomskih prilika.

Pozitivni efekti ovih projekata su: povećanje sigurnosti snabdijevanja električnom energijom, smanjenje uvozne energetske zavisnosti, doprinos ostvarenju obavezujućeg cilja korišćenja energije iz obnovljivih izvora, povećanje prihoda državnog i opštinskog budžeta zbog naplate koncesione naknade, prelazak mHE u državno vlasništvo nakon isteka perioda koncesije.

Značajan doprinos ovih projekata razvoju opština ostvaruje se i kroz izgradnju putne i elektroenergetske infrastrukture, realizaciju višenamjenskih rješenja (izgradnja turističko-ugostiteljskih objekata, elektrifikacija objekata na katunima, rekonstrukcija javnog osvjjetljenja, zapošljavanje lokalnog stanovništva).

Predmet koncesija

Predmet koncesije je projektovanje, izgradnja, korišćenje i održavanje malih hidroelektrana na objavljenim vodotocima. Projektovanje predstavlja izradu tehničke dokumentacije i sva potrebna istraživanja do izdavanja građevinske dozvole; izgradnja predstavlja gradnju objekata male hidroelektrane do izdavanja upotrebne dozvole; korišćenje predstavlja tehno-ekonomsko korišćenje energetske potencijala vodotoka za proizvodnju električne energije. mHE predstavljaju postrojenja instalisane snage do 10 MW na način definisan Zakonom o energetici („Službeni list CG”, br. 28/10, 06/13 i 10/15). Vodotok predstavlja korito tekuće vode zajedno sa obalama, odnosno udubljenje na zemljištu koje se dobro primjećuje sa vodom koja njime stalno ili povremeno teče Zakon o vodama, („Službeni list RCG” br. 27/07 i „Službeni list CG” broj 32/11 i 47/11).

Spisak vodotoka, slivovi kojima vodotoci pripadaju i preliminarni podaci o teoretskoj snazi i godišnjoj proizvodnji električne energije na vodotocima su predstavljeni u Tabeli 1.

Tabela 1. Spisak vodotoka na kojima će se vršiti koncesiona djelatnost

Red.br.	Vodotok	Sliv	Opština	P [MW]	E [GWh]
1	Bukovica	Komarnica	Šavnik	3.2	14.2
2	Ibrištica	Morača	Kolašin	3.1	13.8
3	Štitarička	Tara	Mojkovac	0.9	2.9

U Tabeli 1 prikazane su:

- P – teoretska snaga na vodotoku;
- E – teoretska godišnja proizvodnja električne energije na vodotoku;

Podaci o procijenjenoj snazi i godišnjoj proizvodnji električne energije pojedinačnih vodotoka su dobijeni na osnovu sljedećih studija:

- Hidrološka obrada za profile malih (mini, mikro) hidroelektrana (mHE) na pritokama glavnih vodotoka u Crnoj Gori, Hidrološki sektor Hidrometeorološkog zavoda Crne Gore (HMZCG), 2007. godine,
- Hidrološka obrada za profile malih (mini, mikro) hidroelektrana (mHE) na pritokama glavnih vodotoka u Crnoj Gori, Hidrološki sektor Hidrometeorološkog zavoda Crne Gore (HMZCG), 2009. godine,
- Preliminarna (gruba, aproksimativna, orijentaciona) obrada hidropotencijala na pritokama glavnih vodotoka Pive i Lima, malih, mini ili mikro (mHE) u Crnoj Gori, Hidrološki sektor HMZCG, 2008. godine i
- Gruba preliminarna analiza hidropotencijala Štitarice za jasno definisane dionice.

Osnovne karakteristike izabranih vodotoka

1. Vodotok Bukovica

Red. br.	Vodotok	Dužina toka [km]	Bruto pad vodotoka [m]	Visina izvora [mnm]	Visina ušća [mnm]
1	Bukovica	20,10	490	1440	818

U okviru sliva rijeke Komarnice za istraživanje i izgradnju malih hidroelektrana predviđen je vodotok Bukovica. Predmetni vodotok se nalazi na teritoriji Opštine Šavnik.

Rijeka Bukovica se formira ispod jezera na Durmitoru od Radačkog potoka, i izvora koji izvire ispod Provalije, na koti 1440 m.n.m. Teče u pravcu sjeverozapad-jugoistok do sela Timar, zatim prema jugu do Cokotina, prima najveću pritoku Tušinju i skreće prema zapadu gdje kod Šavnika (kota 818 m.n.m.) sa Bijelom i Šavničkim potokom čini rijeku Pridvoricu.

Prostorno-planska dokumentacija

Opština Šavnik je usvojila Prostorno-urbanistički plan u toku 2014. godine, kojim je rijeka Bukovica prepoznata kao vodotok na kojem se očekuje izgradnja malih hidroelektrana.

2. Vodotok Ibrištica

Red. br.	Vodotok	Dužina toka [km]	Bruto pad vodotoka [m]	Visina izvora [mnm]	Visina ušća [mnm]
1	Ibrištica	7,20	1096	1350	254

U okviru sliva rijeke Morače za istraživanje i izgradnju malih hidroelektrana predviđen je vodotok Ibrištica. Predmetni vodotok se nalazi na teritoriji Opštine Kolašin. Ibrištica je desna pritoka Morače.

Vodotok Ibrištica je izabran kao predmet ovog javnog nadmetanja na osnovu iskazanog interesovanja investitora. Imajući u vidu da je vodotok Ibrištica pritoka Morače Ugovorom o koncesiji će biti definisana obaveza koncesionara o preuzimanja rizika na sebe ukoliko dođe do potapanja objekata malih hidroelektrana usled izgradnje velike HE na Morači.

Prostorno-planska dokumentacija

Opština Kolašin je usvojila prostorno urbanistički plan u toku 2014. godine, koji prepoznaje vodotok Ibrištice kao potencijalni vodotok za izgradnju malih hidroelektrana, a na kojem su već izvršena hidrološka mjerenja.

3. Vodotok Štitarička

Red. br.	Vodotok	Dužina toka [km]	Bruto pad vodotoka [m]	Visina izvora [mnm]	Visina ušća [mnm]
3	Štitarička	14,48	922	1760	838

U okviru sliva rijeke Tare za istraživanje i izgradnju malih hidroelektrana predviđen je vodotok Štitaričke rijeke.

Štitarička rijeka je lijeva pritoka rijeke Tare. Formira se na vreli, koje se javlja ispod strmih krečnjačkih strana Javorove glave. Uliva se u rijeku Taru na 4 km uzvodno od grada Mojkovca.

Prostorno-planska dokumentacija

Opština Mojkovac je usvojila prostorno urbanistički plan 2014. godine, kojim je prepoznala Štitaričku rijeku kao potencijalnu za istraživanje i korišćenje hidropotencijala, u cilju izgradnje malih hidroakumulacija i hidroelektrana.

Imovinsko-pravni odnosi

Koncesionar je obavezan da prije početka izvođenja radova riješi imovinsko-pravne odnose na zemljištu potrebnom za nesmetanu izgradnju malih hidroelektrana na predmetnom vodotoku. S tim u vezi, neophodno je riješiti imovinsko-pravne odnose na katastarskim parcelama na kojima je predviđena izgradnja malih hidroelektrana.

Zakonom o energetici proizvodnja električne energije je definisana kao djelatnost od javnog interesa. Nadalje, Zakon o koncesijama prepoznaje mogućnost eksproprijacije zemljišta ako je istu neophodno izvršiti u cilju korišćenja koncesije. Na osnovu toga, ukoliko Koncesionar nije u mogućnosti, iz razloga van njegove kontrole, da riješi imovinsko-pravne odnose, Vlada Crne Gore može proglasiti javni interes nad katastarskim parcelama predviđenim za izgradnju malih hidroelektrana. Način, rokovi i plaćanje naknade za eksproprijaciju utvrđuju se i sprovode u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji („Službeni list RCG“, br. 55/00, 12/02 i 28/06 i „Službeni list CG“ broj 21/08).

Priključenje na elektro-distributivnu mrežu

Priključak na elektro-distributivnu mrežu je jedan od bitnih segmenata prilikom planiranja i izgradnje malih hidroelektrana.

Vodotok Bukovica je prepoznat u Studiji o priključivanju i radu distribuiranih izvora energije u elektroenergetskom sistemu Crne Gore obrađenu od strane Milana Vidmara. S tim u vezi za predmetni vodotok se može smatrati da je ovom studijom predloženo okvirno rješenje za priključenje svih objekata malih hidroelektrana na predmetnom vodotoku.

Imajući u vidu da vodotoci Ibrištica i Štitarička nisu prepoznati u pomenutoj Studiji Ministarstvo ekonomije se obratilo Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić (EPCG) kao ovlašćenom operatoru distributivnog sistema sa zahtjevom za izradu Tehničkih predloga za priključak na elektro-distributivnu mrežu.

Tehnički uslovi za priključenje na distributivni sistem će biti uređeni u skladu sa Pravilima za funkcionisanje distributivnog sistema električne energije donijetim od strane EPCG. Na osnovu pomenutih Pravila, proizvođač sklapa ugovor sa operatorom kojim se detaljno definišu međusobna prava i obaveze.

Imajući u vidu da su ulazni parametri koji se koriste za izradu Tehničkih predloga za priključak na elektro-distributivnu mrežu za vodotok Ibrištica nedostadni, Ministarstvo ekonomije će ocjeniti da li vodotok Ibrištica može biti predmet predstojećeg javnog nadmetanja.

Na osnovu člana 79 Zakona o energetici „Operatori prenosnog i distributivnog sistema električne energije dužni su da, u skladu sa tehničkim mogućnostima sistema u okviru aktivnosti upravljanja prenosnim i distributivnim sistemom i dispečiranja, daju prednost povlašćenim proizvođačima”. Nadalje, članom 151 Zakona, daje se prioritet priključenju postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije na distributivni odnosno prenosni sistem.

Takođe, Zakon o energetici u čl. 149, 150 i 151, daje mogućnost da ukoliko potrebna infrastruktura za priključenje na prenosni ili distributivni sistem nije predviđena planovima razvoja ili je planirana za drugi vremenski period, korisnik može o svom trošku izraditi neophodnu infrastrukturu uz prethodno dobijenu saglasnost. Pomenuta saglasnost može da sadrži i način, uslove i rokove po kojima će operator otkupiti izgrađenu infrastrukturu od korisnika. Takođe, infrastrukturu je moguće ugovorom između dvije strane prenijeti na upravljanje i održavanje operatoru sistema.

POSTUPAK ZA DAVANJE KONCESIJA

Na osnovu člana 17 Zakona o koncesijama, postupak za davanje koncesija pokreće nadležni organ izradom Koncesionog akta, u skladu sa predmetnim Planom.

Postupak iz stava 1 člana 17 može se pokrenuti i na inicijativu zainteresovanog lica. U skladu sa članom 41 zainteresovano lice može nadležnom organu podnijeti inicijativu za pokretanje postupka davanja koncesije koja nije sadržana u Planu iz člana 7 stav 1 Zakona o koncesijama. Uz zahtjev, shodno stavu 2 navedenog člana, zainteresovano lice podnosi ministarstvu podatke i informacije potrebne za pripremu Koncesionog akta.

ROKOVI ZA OBJAVLJIVANJE JAVNOG OGLASA ZA DAVANJE KONCESIJA

Postupak za davanje koncesija pokreće Ministarstvo ekonomije izradom Koncesionog akta, u skladu sa Godišnjim planom iz člana 7 Zakona o koncesijama. Takođe, kao što je već navedeno, postupak se može pokrenuti i inicijativom zainteresovanog lica.

Koncesioni akt usvaja Vlada Crne Gore, s tim što prethodno, prije njegovog dostavljanja na usvajanje, ministarstvo organizuje i sprovodi javnu raspravu u roku od 15 do 30 dana od dana upućivanja Javnog poziva za javnu raspravu.

Nakon usvajanja Koncesionog akta, u skladu sa zakonom, ministarstvo je dužno da objavi Javni oglas za davanje koncesija za davanje koncesija za korišćenje vodotoka za izgradnju malih hidroelektrana u Crnoj Gori.

Rokovi na koji se daju koncesije određuju se na osnovu predmeta koncesije, vremena potrebnog za povrat investicija i ostvarivanje dobiti po osnovu koncesione djelatnosti.

Rok trajanja koncesije ne može biti duži od 30 godina.